

11. Проект Тьюнінг «Гармонізація освітніх структур у Європі». URL: https://www.unideusto.org/tuningeu/images/stories/documents/General_Brochure_Ukrainian_version.pdf (дата звернення: 20.10.2021).

12. Стандарти вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti/> (дата звернення: 20.10.2021).

ГРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОТЕНЦІЙНОГО ПРОСТОРУ У РАКУРСІ ПСИХІЧНОГО СТАТУСУ ЛЮДИНИ

Количева Т.В.

Український державний університет залізничного транспорту, м. Харків, Україна

Існування сучасної людини відбувається у протирічних умовах: з одного боку, навколишній ментальний простір закликає до досягнення ясності та узгодженості у картині світу, а з іншого – відбувається переформування традиційних цінностей та стандартів. Зокрема, це протиріччя стосується такого явища, як психічний статус людини. Сучасна філософія та психологія знаходять підтвердження думці, що поняття про норму – це «уявлення за домовленістю». Але таке формулювання стосується феномену людської реальності у межах однієї сторони реальності, а ще є рівень потенційного простору. Поняття потенційного простору ввів Дональд Віннікот. Він відмічає, що це – гіпотетична зона, яка включає до себе певне розширення», тобто, зону між внутрішнім світом та зовнішнім, а ще висловлює думку, що «ця зона є продуктом досвідів окремої особи у середовищі, яке трапляється» [Цит. по 1, с.110].

Доцільним буде загострити увагу на тому, що психічний статус як явище, слід розглянути більш ретельно саме з точки зору потенційного простору, який визначається своєрідним продуктом досвіду людей, який, більшою частиною, має специфічний штучний характер. Цікаві ідеї висловлює американський психіатр Томаш Сас, який намагається прояснити «корені сучасного трактування поведінки людини у ракурсі психічних відхилень. Автор підкреслює, що «психіатрія базується на методах аналізу комунікацій, і робить висновок, що «мова психіатрії (та психоаналізу) фундаментально не є точним по відношенню до предмета дослідження» [3, с.11]. Також автором розглядається психіатрія у ракурсі аналізу ігрової поведінки людей: « вона займається описом, проясненням, та з'ясуванням тих різних ігор, у які люди грають, як вони навчаються тим іграм, чому вони люблять в них грати, як вони навчаються, які обставини сприяють продовженню їх старих ігор, та навчання нових ігор» [3, с.15]. При цьому як раз доцільно звернутись до поняття Віннікота «потенційний простір», тому що саме тут йдеться про гру як інструмент, за допомогою якого людина спроможна досягти певного розширення у собі. Т. Огден зазначає цю зону, як «проміжну зону досвіду , що лежить між внутрішнім світом, «внутрішньою психічною реальністю», та дійсною, або зовнішньою реальністю» [1, с. 111].

З одного боку, така проміжна зона є продуктом досвіду людини, а з іншого - має певний ендогенний характер. Д. Віннікот підкреслює, що в деяких випадках потенційний простір заповнює ілюзія, яка зустрічається у грі. Слід відмітити, що людина прагне до збереження свого власного психічного гомеостазу – певного статусу, у якому у картині світу особистості узгоджені між собою усі її елементи. Часто у цьому допомагає функція символізації. І, якщо мова йде про те, що можна віднести до психопатології, то у цьому випадку цей потенційний простір не має у собі можливості створювати та зберігати діалектичну узгодженість власної картини світу. При цьому можна, з одного боку, зробити висновок про те, що потенційний простір, який створюється за рахунок гри, є продуктом креативу, уяви, а також, засобом збереження власної картини світу. Але, коли

потенційний простір «стає більшою частиною ґрунтуватися на фантазії, яка стає річчю у собі настільки ж могутньою, небезпечною і приємною, як зовнішня реальність, від якої вона не може бути диференційована», як формулює Т. Огден » [1, с. 111].

У такому разі можна говорити про те, що такий потенційний простір допомагає людині грати у таку специфічну гру, у якій інтерпретація і зовнішня подія, символ та факт трактуються як одне й те саме. Тобто, якщо виходити з думки Томаса Стивена Саса, « психічне захворювання - це не те, що має людина, а те, що вона робить, чим є» [3, с. 307]. Іншими словами, ті прояви людини, які вважаються психопатологічними, можна назвати паттернами поведінки, що створені такими внутрішніми правилами гри, які налаштовані на збереження власного гомеостазу всупереч зовнішньому резонансу з навколишнім світом. Тобто, потенційним простір є ототожненням себе зі своєю сутністю, та разототожненням з соціальним втіленням себе у світі.

Таке разототожнення є типовим проявом гри, тому що людина у своєму потенційному просторі розширює не тільки власне розуміння свого психічного статусу, але й збагачує власну логіку новими зв'язками, новими умовиводами, новими концептуальними позиціями. Слід відмітити, що одним з критеріїв адекватного мислення з точки зору класичної психології є вміння людини визнавати суттєві ознаки предметів, явищ, та створювати причинно-наслідкові зв'язки. Але у так звані порушення мисленневих операцій можна розглядати, як своєрідну експериментальну гру, у якій еприсутніми і різні інтерпретації явищ та подій, і рухливі границі людини у поєднання з границіми інших, і елементи ірраціональності тощо.

Такого рода гра – це дія з розширенням потенційного простору людини, і вона призводить саме до посилення людської аутентичності. Як відмічає І. Погодін, «ми живемо у світі концепцій», але такий спосіб життя – породжує явище створення штучної реальності, і це стосується і психічного статусу людини: «якщо терапевт вважає свого клієнта шизофреніком, нарциссом, пограничником, то клієнт вступить з ним у певну змову, і допоможе створити відповідну реальність» [2, с. 108]. Тобто, гра людини презентує її справжність. Т. Сас виражає думку, що таким чином, можливо, без повного розуміння будь-ким того, що відбувається, все більш стиралися межі між психіатричною грою, та реальним життям» [3, с. 286].

Роблячи висновок, можна сказати, що психічний статус людини усучасному світі передбачає існування певного потенційного простору, який за допомогою гри як інструменту засвоєння світу, а також, побудови життєвого простору, зможе зробити цей психічний статус здатним існувати в рамках багатьох логік, багатьох реальностей, та багатьох інтелектуальних та емоційних репрезентацій. Тобто, психічний статус сучасної людини є багатомірною велечиною, і це допомагає комфортній взаємодії зі світом.

Література

1. Огден Т. Потенційний простір . Псі – Свідомо про несвідоме .// Огден Т . 2008 р., С.110-123.
2. Погодін І.А. Психотерапія как путь формирования и трансформации реальности / Погодін І.А. – М.: ФЛИНТА: Наук, 2015. – 328.
3. С.Томаш. Миф о психическом заболевании. Основы теории личного поведения / Т. Сас. «Канон+» РООИ «Реабилитация», 2012. – 320 с.